

Михайло Карпінєць

Не так давно Україна відзначила 30-ту річницю відновлення власної Незалежності. Гучні святкування, різноманітні заходи, святкові концерти – це все не лише урізноманітнює сірі будні, але й спонукало нас до роздумів про важливість такої цінності як свобода.

Свобода – це не атрибут чи прикраса, це насамперед Божий дар. Господь, створюючи людину, дає їй розум і свобідну волю, які є відблиском у ній Божого образу. Коли ми зберігаємо ці Божі дари й розвиваємо їх, це творить сприятливі умови для зростання від Божого образу до подоби, тобто християнського вдосконалення, досягнення святості . Однак ми часто можемо почути думку, що в сучасному світі, у час «абсолютної свободи», християнство начебто є лише системою табу і заборон . Церква нібито несправедливо забороняє повсюди пропоновані молодій особі насолоди, чим і забирає в неї свободу. Ба більше, у ній люди немов потрапляють у «полон» Божих заповідей. А коли ми приступаємо до Святого Причастя, беремо участь у Чинах Хрещення чи Подружжя або молитовно супроводжуємо покійного Чином Похорону, то людську гідність нібито принижують, бо вільних людей літургійні тексти називають «рабами» чи «слугами».

Та чи дійсно ми, стаючи членами Церкви, новим вибраним Божим народом, утрачаємо свою свободу й незалежність? І справді, чому церковні священнодійства й обряди називають нас Божими рабами?

Найперше слід усвідомити, що Церква ніколи не зазіхає на гідність людини. Ми дізнаємося з перших сторінок Біблії, у книзі Буття, що Бог створює людину на свій образ і подобу (Бут 1,26). Церква навчає, що всі люди є створені Господом рівними в людській гідності, а тому вона була й буде захисницею людської гідності. Отож, проблема полягає в тому, що люди не до кінця розуміють, що означає вислів «раб Божий». Сьогодні, коли ми чуємо слово «раб», «слуга», то одразу в нас виникає асоціація з особою, яка

цілковито залежна від свого володаря. Ми знаємо випадки, коли до рабів ставилися як до матеріальної речі, а не як до людини. Траплялося, що їх змушували до важкої праці, знущалися і навіть били. Проте в давньому світі не завжди існувало таке жорстоке ставлення. Раб не був аж настільки далеким від свого господаря, він був його домочадцем, а іноді він був навіть його радником і другом .

У Старому Завіті титул «раб Божий» використовували щодо себе царі та пророки. Називаючи себе так, вони свідчили про те, що нікому не підвладні й не визнають над собою більше нічєї владі, крім влади Бога . У Новому Завіті Пресвята Богородиця в момент Благовіщення визнає себе Господньою слугинею (пор. Лк 1,38), а апостол народів св. Павло згадує про применшення Сина Божого Христа Ісуса, Який, існуючи в Божій природі, прийняв вигляд раба, став подібним до людини та понизив себе, ставши слухняним аж до смерті (пор. Флп 2,6-8).

Тому, коли богослужбові тексти називають християнина рабом Божим, це не замах на його волю, а вияв його близькості з Ісусом Христом, а також його покликання розуміти й виконувати те, чого від нього прагне Бог. Святитель Теофан Затворник навчає, що всі люди як творіння – раби Божі, але якщо нечестивий Навуходоносор - раб Божий за своєю природою, то Авраам, Давид, Павло і подібні до них – раби по любові до Бога . Господь дарує нам свободу, а ми добровільно з любові до Нього підпорядковуємо нашу волю волі Небесного Отця, адже саме про це ми молимося у Господній Молитві: «Нехай буде воля Твоя».

На жаль, дуже часто ми не усвідомлюємо правдивого значення свободи. Під нею розуміють уседозволеність, право людини робити все, чого вона забажає. Однак таку поведінку людини не можна назвати свободою. Це радше сваволя, яка веде її до хаосу та розпорошення, не утверджує в доброму, а поступово приводить до зла . Через зловживання своєю свободою людина завдає сама собі великої шкоди. Інколи вона може нищити не тільки своє духовне, але й фізичне здоров'я. Вона стає творцем гріха, який принижує її гідність і не дає досягнути «міри повного зросту повноти Христа» (Еф 4,13). Гріх руйнує людину зсередини, і вона відчуває втрату гармонії душі й тіла, внутрішню пустоту, нездатність любити... Хворіючи на гріх, людина перестає бути свобідною, а навпаки, потрапляє в рабство гріха. І це рабство яскраво проявляється на прикладі алко-, нарко-, ігрозалежних, коли сенс існування молодого людини, на жаль, зводиться лише до ще однієї дози, однієї склянки чи ще однієї гри...

Справжня свобода завжди залишає нам можливість вибору сьогодні й завтра. Це означає, що після мого особового вибору я матиму можливість вибрати знову й знову.

Це дійсність, яка не звужує наш потенціал і світогляд, але, навпаки, скеровує їх у правильному напрямку особистісного розвитку, робить нас сильнішими .

Таку свободу дарує нам Господь у Церкві. Святий апостол Павло в Посланні до Галатів навчає: «Христос нас визволив на те, щоб ми були свободні...» (Гал 5,1). У Старому Завіті Господь об'явив Себе ізраїльському народові, як Визволитель: «Я Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю, з дому рабства» (Втор 5,6). Він вивів ізраїльський народ із неволі фараона через води Червоного моря (пор. Вих 14, 15-25). А у Новому Завіті через води Хрещення Христос звільняє нас від рабства гріха. Господь, навчаючи вибраний народ жити у свободі, дає їм на Синаї Заповіді (пор. Вих 31, 18), щоб вони не поверталися до рабства. Так і нам, новому вибраному Божому народу, Господь дарує певні моральні дороговкази для зростання до подоби Божої, до святості. Тому, хоч це й може виглядати трохи парадоксально, Божі заповіді не обмежують нас і не сковують у рабство, а навпаки – допомагають нам не потрапити в залежність від гріха. Вони показують нам шлях до справжньої свободи, яка полягає не у вседозволеності, а у відповідальності перед Господом і ближнім за власні дії.

Христос, воплотившись у людському тілі, стає одним із нас. Він відкриває нам нові стосунки з Богом, адже навчає нас звертатися до Нього «Отче наш» (Лк 11,2). Апостол Павло в Посланні до Римлян пише: «Бо ви не прийняли дух рабства, щоб знову підлягати боязні, але прийняли дух усиновлення, яким кличемо: "Авва! – Отче!"» (Рим 8,15). Ісус Христос ціною своєї крові викупив нас із рабства гріха й у воскресінні перевів нас до свободи синів Божих. І як між членами сім'ї є певні обов'язки один перед одним, так і ми, стаючи через Христа, Сина Божого, дітьми Небесного Отця, проявляємо свою любов до Нього тим, що служимо Йому, виконуючи Його заповіді . Ісус навчає нас: «Якщо любите ви мене, то мої заповіді берегтимете» (Йо 14, 15). Тому в богослужіннях ми просимо в Доброго, Довготерпеливого й Багатомилостивого Бога, щоб Він не лише освятив наші душі, очистив тіла й визволив від усякого лиха, але насамперед щоб спрямував наше життя до Його заповідей .

Ось чому глибоко помиляються ті, хто вважає Церкву й Божі заповіді такими, що обмежують людину, створюють для неї некомфортні умови. Насправді, тільки перебуваючи в Спільноті Божого люду та дотримуючись моральних дороговказів, людина може бути щасливою, крокуючи дорогою святості. У ній людина ніколи не лише не втратить справжньої свободи, але віднайде її разом зі справжньою насолодою.

Михайло КАРПІНЕЦЬ, Чи я (не-)залежний у Церкві? // СЛОВО №3 (87), вересень-листопад 2021